

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/sledztwa/sledztwa/oddzialowa-komisja-w-katowicach/31553,Sledztwa-zakonczone-skierowanie-m-aktu-oskarzenia.html>
27.04.2024, 05:28

Śledztwa zakończone skierowaniem aktu oskarżenia

1. W dniu 16 maja 2022 roku prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach skierował do Sądu Rejonowego w Będzinie akt oskarżenia przeciwko Witoldowi Z. – byłemu funkcjonariuszowi Departamentu I MSW PRL, zajmującemu następnie kierownicze stanowisko służbowe w strukturach Urzędu Ochrony Państwa, oraz Kazimierzowi Z. – byłemu funkcjonariuszowi Milicji Obywatelskiej, zajmującemu także kierownicze stanowisko służbowe w Urzędzie Spraw Wewnętrznych jednego z miast województwa katowickiego (S 5.2020.Zi/54-55). Oskarżonym zarzucono ukrywanie dokumentów wytworzonych przez organy bezpieczeństwa PRL, które podlegały przekazaniu Instytutowi Pamięci Narodowej, tj. popełnienie czynu z art. 54 ust. 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Dokumenty te zostały bowiem odnalezione w czasie przeprowadzonych na szeroką skalę przeszukań pomieszczeń mieszkalnych i gospodarczych zajmowanych przez byłych funkcjonariuszy oraz osoby im najbliższe, dokonanych przez prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni w Katowicach oraz funkcjonariuszy Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Katowicach. W następstwie tych czynności zabezpieczono między innymi ponad 100 dokumentów wytworzonych w latach 1970–1990 przez organy bezpieczeństwa PRL, oznaczonych klauzulami „tajne”, „ściśle tajne” i „tajne specjalnego znaczenia”, które zostały wytworzone w związku z prowadzoną przez Departament I MSW działalnością agenturalną poza granicami Polski, ponadto z działaniami Służby Bezpieczeństwa podejmowanymi w okresie obowiązywania w Polsce stanu wojennego. Przykładowo, wśród odnalezionych dokumentów znajdowały się: legitymacje służbowe i przepustki wydane przez Służbę Bezpieczeństwa, dokumenty dotyczące zadań realizowanych przez agentów Służby Bezpieczeństwa, życiorys opracowany dla agenta wywiadu działającego „pod przykryciem”, materiały zgromadzone w celu ulokowania agenta wywiadu poza granicami Polski, materiały operacyjne Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Katowicach zawierające dane o pacyfikacji kopalni „Wujek”, ponadto informujące o nastrojach społecznych i sytuacji strajkowej w zakładach pracy woj. katowickiego oraz stanie bezpieczeństwa na terenie tego województwa po wprowadzeniu stanu wojennego, – opracowania dotyczące działań funkcjonariuszy wywiadu oraz Służby Bezpieczeństwa podejmowanych wobec osób ze środowisk opozycyjnych oraz wobec osób duchownych, dokumentację dotyczącą wymiany osób aresztowanych pod zarzutem szpiegostwa, która została przeprowadzona między służbami

wywiadowczymi państw bloku wschodniego i państw zachodnich w dniu 11 lutego 1986 roku na moście Glienicke w Berlinie, wykaz opatrzony tytułem „Funkcjonariusze i agentura byłego hitlerowskiego aparatu kontrwywiadowczego i policyjnego” z podziałem na rozdziały „Abwehra”, „Gestapo”, „SD”, „Policja”, zawierające łącznie dane 489 osób z podaniem ich miejsc zamieszkania w Polsce, miejsc pracy, wykonywanych zawodów, pełnionych stanowisk i funkcji.

2. W dniu 20 grudnia 2022 roku Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach skierował do Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu akt oskarżenia przeciwko Maciejowi H. i Marianowi N. – byłym sędziom Wojskowego Sądu Okręgowego we Wrocławiu oraz Krystianowi J. i Witoldowi K. – byłym prokuratorom Wojskowej Garnizonowej Prokuratury w Gliwicach o bezprawne pozbawienie wolności osób kolportujących ulotki w okresie obowiązywania w Polsce stanu wojennego. Z ustaleń śledztwa Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach wynikało, że po wprowadzeniu stanu wojennego Edward R., Andrzej B. i Maciej J. działający w Międzyzakładowym Komitecie Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Bytomiu zaczęli redagować i wydawać pismo „Biuletyn Informacyjny” oraz ulotki. W kolportaż biuletynu i ulotek zaangażowali się inni członkowie „Solidarności”: Józef G. oraz nauczycielka Teresa Ch. wraz z młodzieżą z V Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Smolenia w Bytomiu, rozrzucając biuletyn i ulotki na klatkach schodowych budynków mieszkalnych Bytomia. W marcu 1982 r. rozpoczęły się aresztowania członków grupy kolportującej ulotki, a następnie przeciwko nim prowadzono postępowanie karne, w którym zarówno prokuratorzy, jak i sędziowie uznali, iż biuletyn i ulotki zawierają „fałszywe wiadomości, mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy”, przypisując Edwardowi R., Andrzejowi B., Maciejowi J., Józefowi G. i Teresie Ch. popełnienie przestępstwa polegającego na kontynuowaniu działalności związkowej w ramach NSZZ „Solidarność” poprzez redagowanie i wydawanie drukiem „Biuletynu Informacyjnego”, zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny. Uczniom V Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Smolenia w Bytomiu Markowi K., Grażynie W. i Robertowi S., którzy wówczas jako jedyni z licealistów kolportujących ulotki mieli ukończone 17 lat, przypisano natomiast popełnienie przestępstwa polegającego na rozpowszechnianiu ulotek zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny. Po zakończeniu przewodu sądowego prokuratorzy Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Gliwicach żądali wymierzenia oskarżonym surowych kar, sięgających od 3 do 9 lat pozbawienia wolności. Sędziowie Wojskowego Sądu Okręgowego we Wrocławiu, uznając winę oskarżonych, wymierzili kary pozbawienia wolności Edwardowi R., Andrzejowi B., Maciejowi J., Józefowi G. i Teresie Ch. w wymiarze od 3 lat i 6 miesięcy do 5 lat, zaś licealistom kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania na okres próby. Przeprowadzone w tej sprawie przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach postępowanie przygotowawcze

dostarczyło podstaw do przyjęcia, że działalność prowadzona przez pokrzywdzonych po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce nie stanowiła przestępstw, również w świetle przepisów prawa PRL, zatem zarówno stosowanie wobec nich środków zapobiegawczych w postaci tymczasowych aresztowań, jak też wymierzenie kar pozbawienia wolności, były aktami bezprawia i represji. Jeden z oskarżonych jest obecnie emerytowanym adwokatem, drugi emerytowanym radcą prawnym, zaś kolejni dwaj wykonują zawód radcy prawnego i adwokata.

3. Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach w dniu 8 lutego 2024 roku skierował do Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu akt oskarżenia przeciwko Januszowi B. i Sławomirowi K. – byłym prokuratorom Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Gliwicach i Zielonej Górze o bezprawne pozbawienie wolności organizatorów strajku w KWK „Wujek” w Katowicach (S 10.2022.Zk).

Po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego górnicy kopalni „Wujek” w Katowicach rozpoczęli strajk okupacyjny, który w dniu 16 grudnia 1981 r. zakończyła akcja pacyfikacyjna przy użyciu czołgów, broni palnej i oddziałów ZOMO, w następstwie której śmierć poniosło 9 górników, a 21 doznało obrażeń ciała. Po pacyfikacji kopalni strajkujący zostali zwolnieni do domów, poza Stanisławem P., który z raną postrzałową trafił do szpitala.

W dniu 23 grudnia 1981 r. w Wojskowej Prokuraturze Garnizonowej w Gliwicach wszczęto śledztwo w sprawie organizowania i kierowania strajkiem w dniach od 13 do 16 grudnia 1981 r. przez członków załogi KWK „Wujek” w Katowicach. W toku tego śledztwa tymczasowo aresztowano, wcześniej internowanych, Adama S., Mariana G., Stanisława P., Jerzego W., Jana H., Stanisława S., Zdzisława K. i Alinę M., a następnie skierowano przeciwko nim akt oskarżenia do Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu.

Po zakończeniu przewodu sądowego prokuratorzy biorący udział w rozprawie Janusz B. i Sławomir K. na polecenie Szefa ówczesnej Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Gliwicach Romana T. żądali wymierzenia oskarżonym surowych kar, sięgających od 7 do 15 lat pozbawienia wolności oraz kar grzywny. Wyrokiem z dnia 9 lutego 1982 r. Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu, na sesji wyjazdowej w Katowicach, uznał Adama S., Mariana G., Stanisława P., Jerzego W., za winnych popełnienia czynów z art. 46 ust.1 i 2 dekretu o stanie wojennym i skazał: Stanisława P. na karę 4 lat pozbawienia wolności i karę dodatkową 3 lat pozbawienia praw publicznych, Jerzego W. na karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i 3 lat kary dodatkowej pozbawienia praw publicznych, Adama S. i Mariana G. na kary 3 lat pozbawienia wolności i 2 lat kary dodatkowej pozbawienia praw publicznych. Nie wymierzył skazanym grzywny. Sąd uznał, iż zarzucany Janowi W. czyn wypełnia znamiona wykroczenia z art. 50 ust.1 dekretu o stanie wojennym i postępowanie wobec niego umorzył wobec uznania, iż sprawca nie podlega orzecznictwu sądów wojskowych. Sąd uniewinnił Jana H.,

Stanisława S., Zdzisława K. i Alinę M. od popełnienia zarzucanych im czynów. Przeprowadzone w tej sprawie przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach postępowanie przygotowawcze dostarczyło podstaw do przyjęcia, że prokuratorzy wnioskujący o wymiar kar wieloletniego pozbawiania wolności wobec pokrzywdzonych, przekraczający maksymalny dopuszczalny w art. 46 ust. 2 dekretu o stanie wojennym w wymiarze 5 lat, dopuścili się zbrodni komunistycznej i przeciwko ludzkości z przyczyn politycznych. Żądanie przez nich nadmiernie surowych kar pozbawienia wolności było sprzeczne z elementarnym poczuciem sprawiedliwości, miało wyłącznie na celu zastraszenie osób, które sprzeciwiały się bezprawnemu wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego oraz pozbawieniu obywateli podstawowych i niezbywalnych praw i wolności.